

THE TIMES

Tips bij het maken van een partituur voor meerdere instrumenten

Een partituur moet in orde zijn, ook de partijen.

De beperkte repetitietijd verplicht ons om aanpassingen in de partituur tijdens een repetitie te beperken tot de kleinst mogelijke. Daarom moet je telkens wanneer je voor verschillende instrumenten schrijft, een extra check doen:

- Elke passage heeft een bepaald tempo. Gebruik bij voorkeur overal twee aanduidingen:
 1. Een karakteraanduiding (allegro, andante, lento, vivo,...)
 2. Een metronoomcijfer (dat iets meer zegt over te 'voelbare tel': bv. halve, vierde of achtste). Indien je twijfelt over een metronoomcijfer, bijvoorbeeld om akoestische redenen, kan je altijd een richting geven (bv. vierde = 56 – 60)
- Indien er maatwisselingen zijn van 4^{den} naar 8sten (bv. van 4/4 naar 6/8), vermeld voor alle zekerheid '8ste = 8ste' of '4de = gepunteerde 4de' want dit heeft grote invloed op het nieuwe tempo.
- Kijk alle partijen apart na op de juiste transpositie.
- Kijk elke getransponeerde partij nog eens extra na op 'onhandigheden':
 - Een computer doet niet alles voor jou: soms zal je bv. nog een mi-kruis door een fa moeten vervangen en een si-kruis door een do.
 - Gebruik bij niet-tonale muziek (maar ook bij 'soms-en-soms-niet-tonale-muziek') geen voortekening: deze wordt direct vergeten bij moeilijke passages!

Een partituur moet duidelijk zijn

- Beeld je in dat je zelf elke partij apart moet uitvoeren en niet weet wat de anderen doen, laat staan dat je weet hoe de muziek in zijn geheel gaat klinken. Meestal ontdek je op die manier een hoop 'twijfelachtige' plaatsen:
- Zorg dat er bij elke inzet (bijvoorbeeld wanneer er enkele maten rust zijn geweest) terug minstens 3 dingen aanwezig zijn:
 1. Een dynamiek (p, f, ff, ...)
 2. Een inspirerend Italiaans woordje (dolce, marcato, cresc, dim... Desnoods poco of pochissimo!). Het woordje 'sempre' is ook nooit overbodig altijd na een belangrijke aanduiding.
 3. Een aanduiding zoals puntjes (staccato, of eventueel spiccato voor strijkers), boogjes (legato), streepjes (portato) of accenten (eventueel sfz om het verschil te maken met een accent).
- Wees (over)duidelijk bij 'interpreteerbare' momenten: gebruik bij voorkeur 2 aanduidingen voor hetzelfde:
 - Wil je een tremolo, gebruik minstens 3 streepjes bij 4de noten en schrijf er nog eens extra 'trem.' bij voor strijkers en slagwerk. Gebruik bij blazers dezelfde aanduiding maar schrijf er nog eens extra 'flatterzunge' bij.
 - Wil je geen tremolo, maar een exacte ritmische uitvoering, schrijf dan 1 tel de ritmische figuur uit die je wenst te herhalen, gevolgd door de verkorte aanduiding (met het juiste aantal streepjes door het stokje) en schrijf er vervolgens 'simile' of 'sempre' boven.

- Een trillerfiguur heeft meerdere uitvoeringsmogelijkheden. Schrijf er telkens bij of er met een mol of kruis moet getrild worden. Wil je een extra voorslag, schrijf het erbij. Wil je het oude (barok-)trillersysteem gebruiken, schrijf dat er dan ook bij in een voetnoot of schrijf ze overal uit zoals ze moeten klinken.
- De eenvoudigst mogelijke notatie is altijd de beste (zeker in niet-tonale muziek)
 - vermijd dubbele kruisen en mollen (enharmonie): schrijf dus enkel kruisen of mollen of niets (ook extra, overbodige herhalingen van wijzigingstekens binnen een maat werken verwarrend, tenzij je ze tussen haakjes zet).
 - in dubbelgrepen (bijvoorbeeld bij strijkers): vermijd vergrote kwinten (beter kleine sexten) en verkleinde kwarten (beter kleine tertsen), dat is eenvoudiger te lezen).
 - een loopje leest veel vlotter als je enkel mollen (bv. in een loopje naar beneden) of enkel kruisen gebruikt (bv. in een loopje naar boven) en dus geen combinatie van de twee).

Een partituur moet 'eenvormig' zijn

- Partijen moeten exact dezelfde notatie hebben in de score (behalve de toonhoogte bij getransponeerde instrumenten als je ervoor kiest om een score in do te gebruiken).
- Indien je onregelmatige maatsoorten gebruikt (5/8, 7/8, 9/8, 11/8), zorg ervoor dat het duidelijk is hoe die maat onderverdeeld moet worden:
 - 5/8 kan zowel in 2+3 als 3+2: ofwel zet je het erboven (bij iedereen!), ofwel moeten de noten overal op dezelfde manier gegroepeerd worden. Indien je er niets bijzet, is de dirigent vrij om de meest efficiënte oplossing te kiezen, die niet altijd overeenkomt met de gemakkelijkst leesbare oplossing voor alle muzikanten.
 - kijk in dit geval dus goed na of elke tel 'zichtbaar' is (ook wanneer er rusten staan: soms zal je in dit geval een 4de rust moeten vervangen door twee 8sten).
- Indien je kiest voor een 'Senza misura', duid aan of je ook hetzelfde tempo van daarvoor wil (schrijf 'Senza misura ma l'istesso tempo') of niet ('Senza tempo, liberamente').
Er is dikwijls ook onduidelijkheid over de wijzigingstekens binnen een senza misura: wees dus eenduidig (ofwel overal de wijzigingstekens herhalen, ofwel nooit herhalen, tenzij je ze tussen haakjes zet).

Ten slotte

Wanneer je al deze dingen hebt nagekeken, zullen er dikwijls nog altijd verrassingen opduiken tijdens een repetitie en zelfs op een concert. Noteer deze verrassingen nauwkeurig en onthoud ze voor de volgende keer. In The Times hebben we het voordeel dat er voldoende tijd is tussen de repetities om opnieuw aanpassingen te maken. Schrijf bij een gemaakte tweede versie telkens 'versie 2' met eventueel de datum op iedere partituur. Zo ontstaan er geen misverstanden.

We leven in een tijd waarin ontelbare stijlen worden gespeeld. Dat is natuurlijk fantastisch maar voor ons wordt dat ook een extra nadeel: iedere stijl heeft zijn eigen typische speelwijze en geen enkele muzikant kan thuis zijn op alle vlakken.

Momenteel kan iedere componist een geheel persoonlijke stijl gebruiken, waardoor we verplicht zijn om onze uitvoerders zoveel mogelijk informatie te geven op onze partituur.

Mogelijk bedenk je nu dat indien je partituur volgende keer wemelt van de aanduidingen, de uitvoerder minder vrij wordt in zijn interpretatie. Je mag me gerust geloven dat geen enkele muzikant daarmee problemen heeft: zijn interpretatie wordt zelfs meer gestimuleerd door je aanduidingen!

Alvast veel succes! Muzikale groet,

Bram Van Camp